

СИСТЕМА ІНФОРМАТИЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Анотація: Професійне вдосконалення вчителів філологічних спеціальностей у сфері формування інформатичних компетентностей є важливим аспектом у процесі підвищення рівня освіти. Головною ідеєю компетентнісно орієнтованого підходу є спрямування на комплексне засвоєння знань та способів практичної діяльності, завдяки яким людина успішно реалізує себе в різних галузях професійної діяльності. Компетентнісний підхід може стати результативним лише за умови спрямованості на досягнення конкретних змін у підготовці вчителя до постійного використання інформаційно-комунікаційних технологій у своїй педагогічній діяльності.

Ключові слова: інформатична компетентність, інформаційно-комунікаційні технології, навчальний процес, вчителі філологічних спеціальностей, програми-перекладачі (PRAGMA 6.X, Google-Translator, PROMT Professional 10).

Аннотация: Профессиональное усовершенствование учителей филологических специальностей в сфере формирования информатических компетентностей является важным аспектом в процессе повышения уровня образования. Главной идеей компетентностно ориентированного подхода является направление на комплексное усвоение знаний и способов практической деятельности, благодаря которым человек успешно реализует себя в разных областях профессиональной деятельности. Компетентностный подход может стать результативным только при условии направления на достижение конкретных изменений в подготовке учителя к постоянному использованию информационно-коммуникационных технологий в своей педагогической деятельности.

Ключевые слова: информатическая компетентность, информационно-коммуникационные технологии, учебный процесс, учителя филологических специальностей, программы-переводчики (PRAGMA 6.X, Google-Translator, PROMT Professional 10).

Annotation: Professional development of teachers of philology specialities in the field of informatics competencies formation is an important aspect in the process of improving the educational level. The main idea of competence oriented approach is the directionality to integrated assimilation of knowledge and methods of practical activities through which people successfully fulfil themselves in different sectors of professional activity. Competence oriented approach will become effective only on the condition that will be focused on the achievement of specific changes in the preparation of teacher to the continued use of information and communication technologies in his educational work.

Keywords: informative competence, information and communication technologies, educational process, teachers of philology specialities, programs of translation (PRAGMA 6.X, Google-Translator, PROMT Professional 10).

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасних реаліях недостатньо чітко визначено поняття інформатичних компетентностей, їх структуру, зміст та ключові компоненти. Учителі

філологічних спеціальностей у контексті підвищення кваліфікації мають недостатній рівень умінь та знань використання інформаційно-комунікаційних технологій у своїй професійній діяльності, що могло б сприяти формуванню інформатичних компетентностей та інформаційної етики у майбутніх фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням проблем набуття інформаційно-комунікаційних компетентностей займаються такі науковці: інформаційно-комунікаційна компетентність (А.І.Єлізаров, В.Ю.Биков, О.М.Спірін, О.В.Овчарук, А.А.Семенова, О.А.Урсова, О.В.Шилова), інформаційно-технологічна компетентність (П.Б.Беспалов); інформаційно-педагогічна компетентність (І.О.Зимня, В.В.Зубарєв, А.В.Маркова, А.В.Хуторський, С.В.Шишов); цифрова компетентність (Г.У.Солдатова, Т.А.Нестик, О.І.Рассказова, О.Ю.Зотова). Проблемами формування інформатичної компетентності займаються такі науковці М.А.Антонченка, В.І.Байденка, В.А. Болотова, Н.Х.Насирова, Н.М. Бібік, Н.В.Морзе, Є.М.Смирнова-Трибульська, Дж. Равен, Д. Рікен, Л.Салганік, У.Мозера, М.В.Спектора, А.В.Хуторського, N.Kerimbayev, K.Rodney Marshal.

Метою дослідження є розроблення системи організаційно-методичних умов навчання та їх ефективного впровадження у навчальний процес професійної підготовки учителів філологічних спеціальностей у галузі перекладу фахових текстів з використанням програм-перекладачів. Важливим аспектом професійної підготовки учителів філологічних спеціальностей у галузі перекладу є набуття інформатичних компетентностей, що зумовить розвиток професійних компетентностей учителів філологічних спеціальностей.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в навчальний процес потребує позитивного ставлення викладачів до технологій, оскільки це є чинником, що може призвести до суттєвих змін педагогічного процесу. Поява нових реформ відносно сучасних методів навчання і збільшення кількості

начальних програм змушує учителів переглянути нові методи та прийоми навчання у навчальному закладі.

Процес підвищення кваліфікації учителів передбачає необхідність створення нових педагогічних прийомів і підходів до підготовки учителів філологічних спеціальностей. Від здатності учителів створювати нетрадиційну атмосферу занять залежить ефективність впровадження нових педагогічних методів навчання, що орієнтовані на застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі, та активну робочу обстановку в процесі професійної та педагогічної діяльності. Принципово важливими для учителів філологічних спеціальностей в процесі підвищення кваліфікації є формування інформатичних компетентностей, що забезпечить їхню здатність розробляти інноваційні методи впровадження комп'ютерних технологій з метою заохочування до підвищення рівня цифрової грамотності, поглиблення знань у сфері інформаційних технологій.

Апробація сучасних інноваційних технологій у процесі навчальної діяльності майбутніх учителів має сприяти активізації одержаних раніше знань, умінь та навичок, розвитку мислення, інтелектуальних здібностей, посилення інтересу до навчання та до способу одержання знань [4].

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Від учителя філологічних спеціальностей вимагаються уміння ефективно вирішувати різноманітні проблеми на основі існуючих знань, а також постійно їх поповнювати, безперервно вдосконалювати свої уміння та навички. Головною ідеєю такого підходу є компетентнісно-орієнтована освіта, спрямована на комплексне засвоєння знань та способів практичної діяльності, завдяки яким людина успішно реалізує себе в різних галузях професійної діяльності.

Пропонується до розгляду аналіз основних компетентностей які входять до галузі інформаційно-комунікаційних технологій.

Інформаційно-технологічна компетентність – це складний індивідуально-психологічний стан, що досягається в результаті інтеграції теоретичних знань і практичних умінь працювати з джерелами різних видів, використовуючи інформаційно-комунікаційні технології [7]. Інформаційно-технологічна компетентність передбачає використання інтелектуальних та технологічних умінь та проявляється в уміннях правильно та ефективно використовувати інноваційні засоби навчання.

Під *цифровою компетентністю* розуміють неперервну здатність особистості учителя оволодівати відповідними компетентностями (системою відповідних знань, умінь, мотивації і відповідальності), впевнено, ефективно і безпечно вибирати й застосовувати інформаційно-комунікаційні технології у різних сферах життєдіяльності (робота з контентом), а також його готовність до такої діяльності. У структурі цифрової компетентності виділяють чотири компоненти: знання, уміння і навички; мотивація; відповідальність [12]. Аналізуючи інформатичні компетентності учителя у різних напрямках педагогічної діяльності можна зауважити, що інформатичні компетентності учителя-предметника – це сукупність вмінь та навичок, що формуються та розвиваються в процесі педагогічної діяльності, навчання інформатики та готовності учителя до використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі [9].

Інформатичні компетентності майбутнього фахівця – це вміння використовувати інформатичні знання та навички в професійній діяльності фахівця вміло поєднуючи одні компоненти з іншими, тому й розглядається як компонент професійно-методичної системи підготовки майбутніх фахівців [10]. Структура інформатичної компетентності майбутнього фахівця виявляється через педагогічні навички, що вбачає теоретичну та практичну підготовку фахівця, зовнішню підготовку (організаційні, рефлексивні, комунікативні та творчі здібності), розвиток їх пізнавальної діяльності.

Інформатичні компетентності учителя філологічних спеціальностей - це не тільки вміння використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології

в професійній діяльності, а й взаємодія комплексу сформованих знань, набутих практичним досвідом у процесі педагогічної діяльності вчителя з метою розвитку педагогічних та професійних якостей фахівця.

Під *інформатичними компетентностями* розуміється сукупність знань та умінь з курсу інформатики, уміння використовувати набуті навички для розв'язування прикладних завдань, здатність представляти повідомлення до ефективного застосування інноваційних засобів навчання для розв'язування задач у професійній діяльності майбутніх фахівців. Основні компоненти компетентності: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, ціннісно-рефлексивний, емоційно-вольовий [6].

Знання та вміння інформатичних компетентностей базуються на ефективному використанні інформаційно-комунікаційних технологій у професійній та педагогічній діяльності учителя. До важливих компонентів без яких ускладнюється ефективне формування цих компетентностей у учителів філологічних спеціальностей, можна віднести знання з комп'ютерних технологій та цифрової грамотності. Учителя не можуть сформувати ці компетентності у їх професійно-педагогічній діяльності без набутих вже умінь та знань у галузі інформаційних технологій. Повсякденне використання таких технологій у педагогічній діяльності учителя філологічних спеціальностей має ефективно впливати на його професійну самореалізацію.

Сформовані вміння учителів у галузі інформаційно-комунікаційних технологій розглядаються не як навички інформаційно-комунікаційної грамотності, а як набуті інформатичні компетентності майбутніх фахівців філологічних спеціальностей.

Є різні визначення поняття інформатичних компетентностей, пропонується до розгляду та аналізу деякі із них.

Інформатичні компетентності – це інтегративна якість особистості людини, що є результатом відображення процесів пошуку, добору, засвоєння, опрацювання, трансформації і генерування повідомлень в особливий вид предметно-специфічних знань, що дозволяють виробляти, приймати,

прогнозувати і реалізовувати оптимальні рішення в різних сферах діяльності [11].

Важливо відзначити, що інформатичні компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у галузі перекладу фахових текстів – це професійно-особистісна якість спеціаліста, що ґрунтується на сукупності знань, умінь, досвіду в галузі інформаційно-комунікаційних технологій, що містить технічні і технологічні компоненти, та сукупність професійних компетентностей, що сприяє ефективному вирішенню професійних, педагогічних завдань у навчанні майбутніх учителів філологічних спеціальностей [8]. Йдеться про наявність умінь та знань з курсу інформатики, що зумовить ефективне застосування інформаційно-комунікаційних технологій для вирішення важливих завдань у галузі освіти і професійної діяльності майбутніх фахівців. Компетентності включають в себе обізнаність, що надає можливість фахівцеві ефективно вирішувати професійні завдання та адекватно обирати сучасні засоби навчання.

До розгляду пропонуються основні характеристики, якими повинен володіти учитель філологічних спеціальностей у педагогічній та професійній діяльності під час формування інформатичних компетентностей:

- сукупність умінь та навичок аналізувати та використовувати джерела;
- уміння здійснювати пошук матеріалів;
- знання, уміння та навички ефективно використовувати інформаційно-комунікаційні технології у педагогічній діяльності;
- набуття педагогічного та професійного досвіду;
- повсякденне використання ІКТ у своїй професійній діяльності.

Розвиток компетентностей є важливим аспектом професійного удосконалення учителів філологічних спеціальностей у процесі підвищення рівня освіти. Означений процес буде більш результативним за умови його спрямування на досягнення конкретних змін у підготовці учителя філологічних спеціальностей; постійне впровадження інформаційних технологій у своїй

педагогічній діяльності. Професійне зростання має бути неперервним процесом, що ефективно впливатиме як на професійну, так і педагогічну удосконаленість учителя.

На основі аналізу компетентісно орієнтованого підходу в процесі підвищення кваліфікації учителів філологічних спеціальностей до формування інформатичних компетентностей, пропонуємо основні завдання, вирішення яких сприятиме підвищенню кваліфікації учителів філологічних спеціальностей:

- опанування основних принципів ведення електронного документообігу та функціональних функцій пакету офісних програм, що можуть бути використані у діяльності учителя;
- сформувати уявлення про можливості щодо використання технологій дистанційного навчання;
- автоматизувати роботу з використанням текстового редактора (макриси, шаблони, стилі, налаштування користувача);
- створювати презентації з використанням шаблонів, працювати з текстом, малюнками, схемами та діаграмами на слайдах, застосовувати ефекти анімації, динамічні об'єкти;
- уміння використовувати пошукову систему, здійснювати моніторинг із забезпеченням зворотнього зв'язку;
- використовувати навчальні комп'ютерні програми діяльності майбутніх фахівців (підручники, кінофільми, енциклопедії, презентації, навчально-ігрові програми, тести, програми-перекладачі);
- формувати психолого-педагогічні передумови щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій майбутніми учителями філологічних спеціальностей [5].

У процесі дослідження особлива увага приділяється оволодінню учителями філологічних спеціальностей комунікативною, лінгвістичною, лінгвокраєзнавчою та методичною компетентностями. *Комунікативна*

компетентність трактується як здатність розуміти іншомовні висловлення відповідно до конкретної ситуації, цільової настанови та комунікативного наміру. *Лінгвістична компетентність* складається зі знання про систему мови та правила оперування мовними знаннями в мовленнєвій діяльності. *Лінгвокраєзнавча компетентність* базується на знанні правил мовленнєвої і немовленнєвої поведінки в певних стандартних ситуаціях, на знанні національно-культурних особливостей країни, мова якої вивчається. *Філологічна компетентність* – це сукупність культури мовленнєвої поведінки та культури читання, що забезпечують здатність особистості до здійснення повноцінної комунікації та ціннісної орієнтації в культурному просторі в його діяхронічній та синхронічній вербальних проекціях [2].

Аналізуючи інформатичні компетентності в науково-педагогічній літературі, необхідно зауважити, що інформатичні компетентності учителя – це сукупність набутих професійно значущих для учителя знань, що взаємопов'язані з набуттям умінь та навичок комп'ютерних технологій, що розвиває цифрову грамотність та надає можливість фахівцеві ефективно розв'язувати професійні завдання, правильно добирати та застосовувати сучасні засоби навчання у професійно-педагогічній діяльності.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Для вирішення проблеми формування інформатичних компетентностей вчителями філологічних спеціальностей пропонується враховувати такі пропозиції: використання інноваційних технологій повинно забезпечувати учителям можливість набуття інформатичних компетентностей, що формуватиме професійну підготовку майбутніх фахівців; створення навчальних завдань доцільно спрямувати на підготовку майбутніх фахівців до використання комп'ютерних навчальних програм з курсу перекладу фахових текстів; вирішення професійних завдань орієнтувати на набуття інформатичних компетентностей; спрямовувати роботу на вирішення проблем з набуття навичок щодо роботи з словниками, уміння використовувати програмне

забезпечення (Translation Memory, OmegaT, SDL Trados), програми-перекладачі (PRAGMA 6.X, Google-Translator, PROMT Professional 10, ABBYY Lingvo, Babylon).

Формування професійних компетентностей учителів філологічних спеціальностей пропонуємо розглядати з боку діагностування їхньої педагогічної компетентності, що надасть змогу ефективно оцінити та визначити рівень підготовки вчителя. Діагностування професійної компетентності учителя розуміється як один з ключових складових компонентів управлінської педагогічної діагностики, орієнтований на оцінювання і самооцінювання їх професійних компетентностей. Відповідне діагностування майбутніх учителів філологічних спеціальностей націлене на виявлення ступеня розвитку його психічних властивостей і професійних якостей, необхідних для реалізації професійних компетентностей у процесі особистісно-професійного саморозвитку.

Важливо визначити нові підходи до організації, змісту та методичного забезпечення процесу розвитку інформатичних компетентностей педагогічних кадрів. Необхідно обрати такі підходи до розвитку професійних компетентностей, що сприяли б інтеграції особистісного та професійного розвитку фахівців у педагогічній діяльності.

Список використаної літератури

1. Богачик М.С. Розвиток інформатичної компетентності у старшокласників загальноосвітніх навчальних закладів у процесі навчання гуманітарних предметів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.09 «Теорія навчання» / М.С. Богачик. – Рівне, 2013. – 21с.
2. Галкіна Г. Типологія професійно-когнітивних умінь майбутніх учителів-філологів // Галкіна Г. // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2012. - № 5. (ч.2) – 25с.
3. Головань М.С. Інформатична компетентність // Проблеми інженерно-педагогічної освіти: Збірник наукових праць – 2007. - № 16. – С.314-324.
4. Гриб'юк О.О., Юнчик В. Л. Використання систем комп'ютерної математики у контексті моделі змішаного навчання / Гриб'юк О.О., Юнчик В. Л. // Математика. Інформаційні технології. Освіта. Збірник статей, 2. С.52–71. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/10262/1/grybyuk-yunchyk-lutsk%2B.pdf>

5. Гриб'юк О.О. Вплив інформаційно-комунікаційних технологій на психофізіологічний розвиток молодого покоління. "Science", the European Association of pedagogues and psychologists. International scientific-practical conference of teachers and psychologists "Science of future": materials of proceedings of the International Scientific and Practical Congress. Prague (Czech Republic), the 5th of March, 2014/ Publishing Center of the European Association of pedagogues and psychologists "Science", Prague, 2014, Vol.1. 276 p. - S. 190-207.
6. Жалдак М.І., Рамський Ю.С., Рафальська М.В. Модель системи соціально-професійних компетентностей вчителів інформатики / Жалдак М.І., Рамський Ю.С., Рафальська М.В. // НПУ імені М.П.Драгоманова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/437/1/Модель_системи_соціально-професійних_компетентностей_вчителя_інформатики.pdf
7. Зайцева О.Б. Информационная компетентность учителя образовательной области «Технология» / О.Б.Зайцева // Педагогика. – № 4. – 2004. – С.17–23.
8. Кишинська О.О. Формування інформатичних компетентностей у майбутніх перекладачів / Кишинська О.О. // ІТЗН НАПН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/4259/1/%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8.pdf>
9. Кузнецова Т.В., Середа Х.В. Аналіз використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі зарубіжних країн / Кузнецова Т.В., Середа Х.В. // Інформаційні технології і засоби навчання, 6 (20). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/52/1/10ktvcfo.pdf>
10. Смирнова-Трибульська Є. М. Теоретико-методичні основи формування інформатичних компетентностей вчителів природничих дисциплін у галузі дистанційного навчання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання (інформатика)» / Є.М. Смирнова-Трибульська. – Київ, 2007. – 20с.
11. Хуторской А. В. Технологи проектирования ключевых и предметных компетенций [Электронный ресурс] / А.В. Хуторской // Журнал "Эйдос". – 2005. – №4. – Режим доступа к журналу: <http://www.eidos.ru/journal/2005/1212.htm>
12. Цифровая компетентность подростков и родителей. Результаты всероссийского исследования / Г.У. Солдатова, Т.А. Нестик, Е.И. Рассказова, Е.Ю. Зотова. — М.: Фонд Развития Интернет, 2013. — С.144.